

Sygn. akt III AUa 1498/12

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 14 maja 2013 r.

Sąd Apelacyjny w Katowicach

Wydział III Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w składzie:

Przewodniczący	SSA Ewa Piotrowska (spr.)
Sędziowie	SSA Maria Małek - Bujak SSA Jolanta Ansion
Protokolant	Sebastian Adameczyk

po rozpoznaniu w dniu 14 maja 2013 r. w Katowicach

sprawy z odwołania A. K. (A. K.)

przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

o prawo do emerytury

na skutek apelacji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S.

od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

w Katowicach

z dnia 21 maja 2012 r. sygn. akt XI U 3009/10

oddala apelację.

/-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA E. Piotrowska /-/ SSA J. Ansion

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

Sygn. akt III AUa 1498/12

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z dnia 21 maja 2012 roku Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Katowicach, rozpoznając odwołanie decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddział w S. z dnia 20 września 2010r. odmawiającej ubezpieczonemu A. K. (K.) prawa do emerytury

z tytułu pracy w szczególnych warunkach zmienił zaskarżoną decyzję i przyznał ubezpieczonemu od daty złożenia wniosku prawo do emerytury przy obniżonym wieku emerytalnym z tytułu pracy w szczególnych warunkach.

Sąd Okręgowy ustalił następujący stan faktyczny:

W dniu 12 lipca 2010r. ubezpieczony, ur. (...), złożył wniosek o emeryturę. W dniu (...) ukończył 60 lat, nie jest członkiem OFE, nie pozostaje w stosunku pracy, a na dzień 1 stycznia 1999r. udowodnił łącznie 28 lat, 2 miesiące i 6 dni okresów składkowych i nieskładkowych.

Sporną kwestią było, czy ubezpieczony spełnił pozostałe warunki do przyznania mu emerytury w niższym wieku emerytalnym z art. 184 w związku z art. 32 ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, a zwłaszcza, czy posiada na dzień 1 stycznia 1999r. wymagane 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

W toku postępowania odwoławczego, na podstawie dowodów z dokumentów zgromadzonych w aktach ZUS, dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych ubezpieczonego z Przedsiębiorstwa (...), z Przedsiębiorstwa (...), z Przedsiębiorstwa (...) oraz Firmy (...) A. L. oraz zeznań świadków: K. B., J. M., H. P., M. K. oraz zeznań ubezpieczonego, Sąd ustalił, że ubezpieczony:

- w okresie od 25 sierpnia 1976r. do 31 marca 1979r. był zatrudniony na podstawie umowy o pracę w pełnym wymiarze czasu pracy w (...) Przedsiębiorstwie (...) w P. (k. 10 t.1 akt ZUS). W tym okresie pracował przy budowie Huty (...) jako kierowca samochodu ciężarowego marki (...) o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony; samochodem tym woził na plac budowy butle z gazem, elementy konstrukcyjne oraz urządzenia do montażu.

Z dokumentów zgromadzonych w aktach osobowych ubezpieczonego, jak również z jego zeznań wynika, iż w dniu 16 sierpnia 1978r. ubezpieczonemu, z uwagi na podejrzenie kierowania samochodem w stanie wskazującym na spożycie alkoholu, zatrzymano prawo jazdy. W związku utratą możliwości wykonywania pracy kierowcy ubezpieczony został ukarany karą nagany i przeniesiony od 15 września 1978r. na stanowisko malarza. W dniu 2 marca 1979r. kara nagany została anulowana, ponieważ podejrzenie o kierowanie samochodem w stanie nietrzeźwym nie znalazło potwierdzenia w badaniach krwi.

- w okresie od 2 kwietnia 1979r. do 29 czerwca 1980r. oraz od 30 września 1980r. do 31 października 1990r. A. K. pracował na pełny etat w Przedsiębiorstwie (...) w K., które w późniejszym czasie przyjęło nazwę (...).

Zakłady te zajmowały się budową hal produkcyjnych i w tym zakresie obsługiwały, między innymi, Hutę (...), Hutę (...). W Bazie Sprzętu tych przedsiębiorstw znajdowały się zarówno samochody ciężarowe i ciężki sprzęt budowlany, jak też autobusy i osinobusy do przewozu ludzi (kierowcą jednego z osinobusów był świadek K. B.).

Świadkowie K. B. i H. P. potwierdzili, iż do obowiązków odwołującego się należało wyłącznie kierowanie samochodem ciężarowym marki (...) o ciężarze ponad 5 ton. W oparciu o akta osobowe, Sąd ustalił, iż kierowcą samochodu ciężarowego ubezpieczony został dopiero od dnia 15 października 1979r., a w początkowym okresie zatrudnienia pracował jako robotnik.

- w okresie od 1 września 1994r. do 29 lutego 1996r. był zatrudniony w Przedsiębiorstwie (...) w C..

W tym okresie ubezpieczony pracował stale i w pełnym wymiarze czasu jako kierowca pogotowia technicznego, woźac mechaników na poszczególne place budowy. Był to samochód ciężarowy marki (...) o ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, na którym zamontowany był podręczny warsztat do usuwania awarii

w terenie. W trakcie tego zatrudnienia A. K. przebywał na zwolnieniu lekarskim od 29 kwietnia 1995r. do 2 czerwca 1995r., od 3 lipca 1995r. do 3 listopada 1995r. oraz od 6 listopada 1995r. do 26 listopada 1995r. (karta zasiłkowa w aktach osobowych).

- w okresie od 4 maja 1998r. do 31 października 2000r. odwołujący się pracował w Firmie (...) A. L. jako kierowca samochodu ciężarowego powyżej 3,5 tony. W całym okresie zatrudnienia ubezpieczony jeździł betonowozem o ciężarze całkowitym około 16 ton.

W punkcie 8 świadectwa pracy z dnia 31 października 2000r. były pracodawca A. K. zakwalifikował powyższy okres zatrudnienia do pracy w warunkach szczególnych - wykaz A dział VIII pkt 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. Okres ten ubezpieczony zgłosił już w trakcie postępowania odwoławczego. W piśmie z dnia 8 lutego 2012r. organ rentowy wskazał, iż bez przeprowadzenia postępowania wyjaśniającego nie może zająć stanowiska odnośnie tego okresu zatrudnienia.

W oparciu o powyższe dowody i ustalenia, Sąd I instancji uznał za udowodnione, że ubezpieczony stale i w pełnym wymiarze czasu pracował jako kierowca samochodów ciężarowych powyżej 3,5 tony w (...) Przedsiębiorstwie (...) w P. od 25 sierpnia 1976r. do 16 sierpnia 1978r., tj. 1 rok, 11 miesięcy, 23dni; w Przedsiębiorstwie (...) w K. od 2 kwietnia 1979r. do 29 czerwca 1980r., tj. 1 rok, 2 miesiące i 28dni; w Przedsiębiorstwie (...) w K. od 30 września 1980r. do 31 października 1990r., tj. 10 lat, 1 miesiąc i 2 dni; w Przedsiębiorstwie (...) w C. od 1 września 1994r. do 29 lutego 1996r., tj. 1 rok, 6 miesięcy; w Firmie (...) A. L. od 4 maja 1998r. do 31 grudnia 1998r., tj. 7 miesięcy i 28dni, łącznie 15 lat, 6 miesięcy i 21dni.

Do stażu pracy w szczególnych warunkach Sąd Okręgowy doliczył okresy niezdolności do pracy, przebyte przez ubezpieczonego w okresie zatrudnienia w Przedsiębiorstwie (...), tj. okresy od 29 kwietnia 1995r. do 2 czerwca 1995r., od 3 lipca 1995r. do 3 listopada 1995r. oraz od 6 listopada 1995r. do 26 listopada 1995r. (łącznie 5 miesięcy i 25 dni). Tym samym, Sąd Okręgowy podzielił pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w wyroku z dnia 13 lipca 2011r. I UK 12/11 (LEX nr 989126), iż wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. określonego w art. 184 ustawy o emeryturach i rentach z FUS okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32 ust. 1a pkt 1 obowiązujących po dniu 1 lipca 2004r. W uzasadnieniu takiego stanowiska Sąd Najwyższy podał, że gwarancji przyszłego prawa do emerytury złożonej wobec osób, o których mowa w art. 184 ustawy, ustawodawca nie mógł już naruszyć przez ustalenie innego sposobu wyliczenia ich stażu ubezpieczenia. Zdaniem Sądu Najwyższego, pogląd ten wzmacnia dodatkowo treść art. 32 ust. 4 ustawy emerytalnej, odsyłająca w zakresie warunków emerytalnych do przepisów dotychczasowych, tj. obowiązujących przed dniem 1 stycznia 1999r.

W oparciu o powyższe ustalenia Sąd I instancji dokonał kwalifikacji stanu faktycznego w oparciu o przepisy ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (Dz.U.09.153.1227 j.t.), a szczególności art. 184 ust 1, art. 184 ust. 2, art. 32 ust. 1 i 4. Wskazał także, że przepis art. 32 ust. 1 a pkt 1 ustawy, dodany z dniem 1 lipca 2004r., nie ma zastosowania w niniejszej sprawie do obliczania ubezpieczonemu stażu pracy w szczególnych warunkach wypracowanego do dnia 1 stycznia 1999r.

Odnosząc wykonywanie zatrudnienia przez ubezpieczonego do treści rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 lutego 1983r. w sprawie wieku emerytalnego pracowników zatrudnionych w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze, Sąd podkreślił, że § 4 ust. 1 rozporządzenia stanowi, iż pracownik, który wykonywał prace w szczególnych

warunkach wymienione w wykazie A stanowiącym załącznik do tego rozporządzenia, stale i w pełnym wymiarze czasu pracy obowiązującym na danym stanowisku pracy (§ 2 ust. 1) nabywa prawo do emerytury, jeżeli spełnia łącznie następujące warunki:

- osiągnął wiek emerytalny wynoszący 55 lat dla kobiet i 60 lat dla mężczyzn oraz
- ma wymagany okres zatrudnienia, w tym co najmniej 15 lat pracy w szczególnych warunkach.

Natomiast w wykazie A stanowiącym załącznik do w/w rozporządzenia, do pracy w szczególnych warunkach zaliczono w Dziale VIII „W transporcie i łączności” poz. 2 „prace kierowców samochodów ciężarowych o dopuszczalnym ciężarze całkowitym powyżej 3,5 tony, specjalizowanych, specjalistycznych (specjalnych), pojazdów członowych i ciągników samochodowych balastowych, autobusów o liczbie miejsc powyżej 15, samochodów uprzywilejowanych w ruchu w rozumieniu przepisów o ruchu na drogach publicznych, trolejbusów i motorniczych tramwajów”.

Dlatego też Sąd I instancji uznał, że ubezpieczony do dnia 1 stycznia 1999r. stale i w pełnym wymiarze czasu wykonywał pracę wskazaną w w/w pozycji wykazu A przez okres ponad 15 lat, a tym samym spełniony został brakujący warunek do uzyskania prawa do emerytury w oparciu o art. 184 w/w ustawy.

Apelację od wyroku wniósł organ rentowy.

Zaskarżając wyrok Sądu Okręgowego w całości, apelujący zarzucił mu naruszenie prawa materialnego, a w szczególności art. 32 ust. 1 a pkt 1 i art. 184 ust. 1 i ust. 2 ustawy z 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z FUS i wniósł o zmianę wyroku i oddalenie odwołania, poprzez uznanie, że ubezpieczony nie udowodnił wymaganego okresu pracy w szczególnych warunkach, a zatem nie spełnił warunków do nabycia prawa do emerytury.

W uzasadnieniu apelacji apelujący podkreślił, że z okresów pracy w warunkach szczególnych uwzględnionych przez Sąd należy wyłączyć okresy pobierania zasiłków chorobowych w wymiarze 5 miesięcy i 27 dni. Zgodnie z art. 32 a ust. 1 a cyt. ustawy, przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy, za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa, zatem w świetle powołanego przepisu, organ rentowy prawidłowo ustalił staż pracy ubezpieczonego w warunkach szczególnych.

Apelujący podkreślił, że Trybunał Konstytucyjny orzekł o zgodności przepisu art. 32 ust. 1a z art. 2 i art. 32 ustawy zasadniczej. Wskazać również należy utrwalone orzecznictwo Sądu Najwyższego, zgodnie z którym jeżeli wnioskodawca nie spełnił wszystkich warunków do wcześniejszej emerytury przed dniem 1 lipca 2004r., to po tej dacie okresy niezdolności do pracy z powodu choroby, przypadające po dniu 14 listopada 1991r., nie mogą zostać zaliczone do okresu wykonywania pracy w warunkach szczególnych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja organu rentowego podlega oddaleniu.

Natomiast istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do wyjaśnienia wzajemnej relacji przepisów art. 184 i art. 32 ust. 1 a ustawy o FUS.

Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 121, poz. 1264), obowiązującej od dnia 1 lipca 2004r., dodano do art. 32 ustawy przepis ust. 1 a stanowiący, że przy ustalaniu okresu zatrudnienia w szczególnych warunkach lub w szczególnym charakterze nie uwzględnia się okresów niewykonywania pracy,

za które pracownik otrzymał po dniu 14 listopada 1991r. wynagrodzenie lub świadczenia z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa (pkt 1) oraz okresów, w których na mocy szczególnych przepisów pracownik został zwolniony ze świadczenia pracy, z wyjątkiem okresu urlopu wypoczynkowego (pkt 2) - skreślony z dniem 1 listopada 2005r. ustawą z dnia 1 lipca 2005r. o zmianie ustawy o emeryturach i rentach z FUS oraz ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz. U. Nr 169, poz. 1412). Wprowadzenie zmiany pojęcia zatrudnienia w szczególnych warunkach i w szczególnym charakterze nie spowodowało jednoczesnego uchwalenia przepisów intertemporalnych i z tego względu zakres stosowania art. 32 ust. 1 a ustawy był przedmiotem skargi konstytucyjnej, opartej na zarzucie jego niezgodności z art. 2 i art. 32 ust. 1 Konstytucji RP.

Trybunał Konstytucyjny w wyroku z dnia 10 lipca 2008r., sygn. akt K 33/06 (OTK - A 2008, nr 6, poz. 106) oddalając zarzut, uznał, że chwilą właściwą dla oceny konstytucyjności tej normy prawnej jest chwila powstania prawa podmiotowego, tu: prawa do emerytury z tytułu pracy w szczególnych warunkach. Rozstrzygnięcie Trybunału Konstytucyjnego nie budzi wątpliwości w zakresie, w jakim odnosi się do stosunków zaistniałych po dniu 1 lipca 2004r. oraz stosunków zakończonych nabyciem prawa do emerytury przed tym dniem. Jednakże, wprowadzenie do ustawy art. 32 ust. 1 a nowych zasad ustalania okresów przebytych w ubezpieczeniu, doprowadziło do rozróżnienia trzech grup pracowników: tych, którzy nabyli prawo do emerytury w obniżonym wieku z tytułu pracy w szczególnych warunkach przed dniem 1 lipca 2004r., po tej dacie oraz tych, którzy w dniu 1 lipca 2004r. byli w trakcie nabywania prawa do tego świadczenia, w szczególności tych pracowników, którzy spełnili przesłanki z art. 184 ustawy i w dniu 1 lipca 2004r. byli beneficjentami praw tymczasowych, prowadzących do nabycia prawa do emerytury.

Przepis art. 184 ustawy w sposób odrębny i szczególny uregulował sytuację prawną ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948r., którzy w dniu wejścia w życie ustawy - 1 stycznia 1999 r. - legitymowali się okresem zatrudnienia w szczególnych warunkach lub szczególnym charakterze wymaganym w przepisach dotychczasowych do nabycia prawa do emerytury w wieku niższym niż 60 lat - dla kobiet i 65 lat - dla mężczyzn oraz okresem składkowym i nieskładkowym, o którym mowa w art. 27 ustawy, gwarantując im prawo do nabycia emerytury po osiągnięciu wieku przewidzianego w art. 32. Dodatkowo, prawo do świadczenia obwarowano nieprzystąpieniem do otwartego funduszu emerytalnego oraz rozwiązaniem stosunku pracy. Intencją ustawodawcy było zapewnienie nabycia uprawnień emerytalnych dla tej kategorii ubezpieczonych, którzy w chwili wejścia w życie ustawy spełniali wymagane warunki stażu, w tym stażu pracy w szczególnych warunkach, za wyjątkiem wieku emerytalnego przewidzianego w art. 32 ustawy. Sytuacja ubezpieczonych, wskazanych w art. 184, opisywana w doktrynie jako ekspektatywa prawa podmiotowego, polega na spełnieniu się tylko części stanu faktycznego koniecznego do nabycia prawa, które poprzedza i zabezpiecza przyszłe prawo podmiotowe, realizowane po osiągnięciu wieku emerytalnego.

Rację tego uregulowania dostrzegł Sąd Najwyższy (m.in. w uchwale z dnia 8 lutego 2007r. sygn. akt II UZP 14/-6, OSNP 2007 Nr 13-14, poz. 199, w wyroku z dnia 18 lipca 2007r., sygn. akt I UK 62/07, OSNP 2008 Nr 17-18, poz. 269), uznając, że art. 184 ustawy stanowi samoistną podstawę nabycia prawa do emerytury w oderwaniu od chwili osiągnięcia wieku emerytalnego, stwierdził, że ta norma prawna ma zastosowanie wobec ubezpieczonych, którzy w dniu 1 stycznia 1999r. osiągnęli pełny staż ubezpieczeniowy, w tym wymagany okres pracy w szczególnych warunkach lecz nie osiągnęli wieku emerytalnego, co oznacza, że ci ubezpieczeni mogą realizować prawo do emerytury na „starych” zasadach, po osiągnięciu (nawet po dniu 31 grudnia 2007r.) wieku emerytalnego (tak w wyroku z dnia 8 lutego 2007r.).

Z kolei, art. 32 ustawy ma zastosowanie w stosunku do tych ubezpieczonych, którzy choćby jeden z tych okresów osiągnęli po dniu 1 stycznia 1999r., a przed dniem 31 grudnia 2008r. Przyjęte w art. 32 ust. 1 a różnicowanie okresów wykonywania pracy w szczególnych warunkach nawiązuje do daty wejścia w życie ustawy z dnia 17 października 1991r. o rewalforyzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur

i rent oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 107, poz. 450 ze zm.), w której poprzednia definicja okresu pracy w szczególnych warunkach pozostała niezmienną. Okres tej pracy bowiem obejmował okresy składkowe i nieskładkowe, jeżeli mieściły się one w okresie wykonywania pracy zgodnie z umową o pracę (vide: pogląd Sądu Najwyższego wyrażony w uchwale z dnia 27 listopada 2003r. sygn. akt III UZP 10/03, OSNP 2004 Nr 5, poz. 87 - okresy zasiłku chorobowego w czasie trwania stosunku pracy, przypadające po dniu 14 listopada 1991r., wlicza się do okresu pracy w szczególnych warunkach.

W konsekwencji, w judykaturze ugruntowany jest pogląd, że w art. 32 ust. 1a ustawodawca wprowadził istotną zmianę w stanie prawnym, w którym niemożliwe było w drodze wykładni ustalenie zasady pomijania w okresie ubezpieczenia okresów niezdolności do pracy z powodu choroby, oraz że art. 32 ust. 1 ustawy nie ma zastosowania do oceny nabycia prawa do emerytury przed dniem 1 lipca 2004r.

(vide: wyroki Sądu Najwyższego z dnia 5 maja 2005r., sygn. akt II UK 219/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 361 oraz II UK 215/04, OSNP 2005 nr 22, poz. 360 oraz z dnia

7 lutego 2006r., I UK 154/05, LEX 272581). Problem zaliczania do stażu pracy

w szczególnych warunkach okresów wcześniejszych (okresów zatrudnienia), przed

15 listopada 1991r., ustawodawca rozstrzygnął przez wyłączenie ich z regulacji art. 32 ust. 1 a ustawy. Kontynuacją tej linii orzeczniczej, którą podziela Sąd II instancji

jest także stanowisko Sądu Najwyższego, wyrażone w wyroku z dnia 23 kwietnia 2010r. sygn. akt II UK 313/09, (OSNP 2011, Nr 19-20, poz. 260), wedle którego wykazanie w dniu 1 stycznia 1999r. określonego w art. 184 ustawy okresu wykonywania pracy w szczególnych warunkach wyłącza ponowne ustalenie tego okresu po osiągnięciu wieku emerytalnego, według zasad wynikających z art. 32

ust. 1 a pkt 1, obowiązujących po dniu 1 lipca 2004r.

Uwzględniając powyższe rozważania, należy stwierdzić, że organ rentowy błędnie uznał, że okresy niewykonywania przez ubezpieczonego pracy wskutek czasowej niezdolności do pracy, za które pobrał ona wynagrodzenie za czas choroby lub zasiłek chorobowy, przypadające w okresie świadczenia pracy w szczególnych warunkach przed dniem 1 stycznia 1999r., podlegają wyłączeniu z tego kwalifikowanego okresu pracy.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Apelacyjny po myśli art. 385 k.p.c., orzekł o oddaleniu apelacji jako bezzasadnej.

/-/ SSA M. Małek-Bujak /-/ SSA E. Piotrowska /-/ SSA J. Ansion

Sędzia Przewodnicząca Sędzia

JR